

Af undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder).

(Fremsat 6/10 88. Første behandling 27/10 88. Betænkning 9/12 88. Anden behandling 13/12 88. Tillægsbetænkning 14/12 88).

Der var stillet 8 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Ændringsforslagene sattes først til forhandling.

Forhandling

Pernille Forchhammer (S):

Når jeg har bedt om ordet her ved tredjebehandlingen af lovforslag nr. L 39, skyldes det, at jeg ikke synes, at der bør være nogen i offentligheden eller her i Tinget, der sidder med den opfattelse, at lovforslaget bliver bare en lille smule bedre af, at man nu indfører depositum på ungdomsuddannelserne og på de videregående uddannelser.

Depositum er tænkt således, at man ved tilmelding betaler de 300 kr. og 500 kr., og så får man pengene tilbage, når man færdiggør sin uddannelse. Det lyder sådan set meget godt.

Men hvem er det egentlig, der bliver ramt af sådan en depositumordning? Der er jo frafald i det danske uddannelsessystem, men det viser ikke de unges manglende respekt for de offentlige udgifter, det viser ikke de unges manglende respekt for uddannelsessystemet herhjemme.

Nej, det er et frafald, som viser, at vi har adgangs begrænsning på de videregående uddannelser, som gør, at man ikke kan få opfyldt sit første ønske, at man ikke kan få opfyldt sit andet ønske, og at man måske bliver puttet ind efter det tredje ønske. Det er et frafald, som viser, at vi har en alt for dårlig erhvervs- og studievejledning herhjemme, som gør, at alt for mange unge vælger en forkert uddannelse. Det er et frafald, som viser, at vi har problemer på praktikpladsområdet. Det er et frafald, som viser, at også unge har sociale problemer, som gør, at de kan få problemer med at gennemføre en uddannelse.

Det er et frafald, som viser, at ungdomsuddannelserne – hvis man tager hovedindtrykket af dem – er ungdomsfjendske, er uattraktive for

ungdommen i dag, og det er det, der skal gøres noget ved. Det er et frafald, som viser, at der er tale om overbooking i det danske uddannelsessystem.

For at blive i fru Kirsten Lees terminologi fra i går vil jeg sige, at vi altså ikke kun skal køre i en trafikfarlig 2 CV her i Danmark. Nej, på uddannelsesområdet skal vi også køre i en propet, trafikfarlig 2 CV, hvor hovederne stikker op gennem soltaget, for man overbooker rent faktisk i det danske uddannelsessystem i dag.

Det er undervisningsministeren, der har ansvaret for de punkter, der har ansvaret for, at frafaldet er begrundet i rent uddannelsespolitiske forhold. Så er det for mig at se uanstændigt, at undervisningsministeren kommer her og straffer de svageste, straffer de mennesker, der falder fra af uddannelsespolitiske grunde i det danske uddannelsessystem. Det er rent faktisk skat på de svageste. Det er skat på en slags fiasco, når man falder fra i ungdomsuddannelserne.

Forslaget bliver ikke mere anstændigt, når man ser, at den eneste gruppe, som fortsat skal betale gebyr, og som skal betale forøget gebyr, nemlig 200 kr. for det første enkeltfag, man tilmelder sig, 100 kr. for hvert af de næste fag, er de mennesker, som forsøger at komme ud af dagpengesystemet, som forsøger at komme ud af det sociale system og over på arbejdsmarkedet. Det er de mennesker, som ikke tidligere har haft chancen for at få en uddannelse, og som nu gennem vores veludbyggede voksenuddannelsessystem har en chance for at indhente det fornødne, så de kan fungere som aktive borgere i det her samfund, der får pålagt det ekstraordinært store gebyr.

Det drejer sig ikke om 200 kr. pr. enkeltfagskursist. Nej, det bliver betydelig mere, når det er pr. fag. På enkeltfagskurserne kører man også med halvårsfag. Hvis det skal doubles op, kan det være et beløb på 1.000 kr. på et år, en enkeltfagskursist skal betale. Altså, her er det de svageste, man rammer ved at gennemføre en depositumordning for gymnasiet og de videregående uddannelser, nemlig dem, som falder fra.

Det skal lige siges, at det specielt er kvinder, der benytter sig af enkeltfagskurserne. Det er specielt kvinder, der har problemer med at komme ind på arbejdsmarkedet på et andet område, og det er altså det, man ved vedtagel-

[Pernille Forchhammer]

sen af ændringsforslag nr. 4 er i gang med fuldstændig at underminere.

Jeg må nok sige, at det, der har skuffet mig allermost under behandlingen af det her forslag, er Fremskridtspartiets holdning. I går gik hr. Behnke lige så flot herop på talerstolen og sagde, at Fremskridtspartiet ikke gik ind for gebyrer, så længe der ikke var skattelettelse i sigte.

Vi ved alle sammen, efter at finansloven er blevet vedtaget, at Fremskridtspartiet ingen skattelettelse har fået, i hvert fald ikke på indkomstkatten. Alligevel fremgår det af betænkningensbidraget, at Fremskridtspartiet tilslutter sig ændringsforslag nr. 4, som indfører et øget gebyr for de svageste og specielt for kvinderne. Jeg tror, Fremskridtspartiet får et forklaringsproblem over for deres vælgere på det her område.

Jeg håber, at Fremskridtspartiet vil stemme imod ændringsforslag nr. 4, præcis som de gjorde ved andenbehandlingen af det her forslag, og præcis som hr. Behnkes argumentation var i går, og præcis som fru Pia Dahls argumentation var ved andenbehandlingen.

For at fuldstændiggøre uanstændigheden med hensyn til det her forslag viser det sig faktisk, at hr. Breckmann har rejst den lange vej fra sine venner i Sydafrika herop for at hive forslaget hjem sammen med regeringen.

Det er ikke uanstændigt, fordi hr. Breckmann er færing. Færing og grønlandere har nøjagtig de samme rettigheder som alle andre i Tinget. Det er heller ikke uanstændigt, fordi hr. Breckmann er den største højreekstremist, vi har i Folketinget. Men det er uanstændigt, fordi hr. Breckmann selv har gjort det til en stor sag og pustet sig op og gjort sig interessant på, at han ikke ønsker at være udslaggivende ved afstemninger i det danske Folketing.

Jeg synes, hr. Breckmann har et forklaringsproblem, og det vidner det også om, når hr. Breckmann må bruge 75 pct. af sin finanslovtale i går på at forklare, hvorfor hr. Breckmann har tænkt sig at stemme for indførelsen af et depositum på ungdomsuddannelserne og videregående uddannelser og gebyr for enkeltfagskurser.

Det er også uanstændigt af den grund, at det her drejer sig om brud på meget fundamentale uddannelsesprincipper i Danmark, og det vover undervisningsministeren at gennemføre

med så spinkelt et flertal som hr. Breckmann. Jeg synes, det er en meget uheldig tradition, man lægger for dagen: at forsøge at gennemføre uddannelsespolitik på de præmisser.

Jeg håber, hr. Breckmann lever op til det løfte, han har givet sine vælgere på Færøerne, om ikke at blande sig og være udslaggivende ved afstemninger hernede i Danmark. Jeg håber, at Fremskridtspartiet lever op til den behandling, de gav forslaget ved andenbehandlingen, således at vi kan få fjernet ændringsforslag nr. 4, for det er ligegodt det mest katastrofale, vi nogen sinde har set.

Merete Aarup (KF):

Det er enhver regerings ret at prøve at få sine lovforslag gennemført. Her prøver undervisningsministeren at få gennemført et forslag, som er et led i besparelserne på finansloven. Derfor må man virkelig forsøge at få de ting igennem; ellers skal vi finde nogle besparelser andre steder i undervisningssektoren, og det mener vi ikke er nogen god ting.

Det her forslag og de ændringsforslag, vi er nået frem til i dag, viser, at når man skal nå et forlig, når man skal nå noget, så må alle give og alle tage, for ellers får man ikke et flertal.

Vi har således afgivet ordet »gebyr« og fået »depositum« ind, og andre partier har så afstået fra det med depositum og vil støtte, at der kommer gebyr.

Lad os dog nu tage det lidt roligt. Det er det første fag på hf-enkeltfagskurser, der skal koste 200 kr., og det er 100 kr. for de næste fag. Derfor synes jeg, man skal prøve at tage det stille og roligt, fru Pernille Forchhammer. Pas nu på blodtrykket her op til jul! Lad os tale om tingene.

Det er egentlig ikke så forfærdeligt, det, der er fremlagt her, for hvor mange fag tager man i løbet af året? Vi kender frafaldet på enkeltfagskurserne. Jeg tror, det er en god ting, at man nu skal betale et gebyr for at komme ind, for at vise, at man virkelig er interesseret, sådan at de hold, der sættes i gang, også kan gennemføres, så vi ikke starter noget, som må ophøre, fordi frafaldet er for stort.

Vi tiltræder selvfølgelig det ændringsforslag, der ligger her, og vi er glade for, at der i dag er flertal for det. Man må sikre sig et flertal. Uanset hvordan det er, må man forhandle sig frem, og det er det, regeringen har gjort, og vi er tilfredse med, at der er flertal for forslaget i dag.

Aage Frandsen (SF):

Det her lovforslag var, da det blev fremsat, tåbeligt, asocialt. De ændringsforslag, der foreligger nu, gør forslaget endnu mere tåbeligt og endnu mere asocialt.

De gør det tåbeligt, fordi man nu vil lave en depositumordning, når det drejer sig om ungdomsuddannelser. Hvad er meningen med det? Ja, det er altså den adfærdsregulering, man taler om i regeringen, at man altså vil regulere unge menneskers adfærd.

Jeg har aldrig rigtig forstået, hvad det er, man vil regulere i den her forbindelse. Vi siger jo, at de unge mennesker skal tage en uddannelse, og hvis man lægger en afgift på, må det betyde, at de ikke tager denne uddannelse. Det er altså selvmodsigende at sige, at det er et eller andet med, at man skal regulere adfærd, medmindre man altså siger, de skal lade være med at tage en uddannelse.

Det næste, vi må sige om det her, når man går fra gebyr til depositum vedrørende ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser, er, at det giver en masse administrativt bøv. l.

Hvad er det, der sker? Det er, at en elev, der starter i gymnasiet, skal aflevere 300 kr. til skolen. Skolen må jo så have de penge liggende, hvis det er en gymnasieelev, i tre år. Så må man regne med, at når de har pengene liggende dér, giver amterne lidt færre penge til skolerne, og undervisningsministeren vil selvfølgelig reducere bloktilskuddet. Det gør undervisningsministeren ikke selv, men det gør finansministeren og indenrigsministeren.

Det er altså nogle penge, der kører rundt i et system. Og den dag, den pågældende gymnasieelev tager sin eksamen, får man ud over eksamensbeviset de 300 kr. retur. Jeg går ud fra, at renterne er tilfaldet det offentlige i den pågældende periode. Skolen skal altså holde styr på alle disse penge, samtidig med at den skal holde styr på mange andre ting.

Vi er også vidende om, at Amtsrådsforeningen har sagt, at det her er fjollet. Det er bare dem, der får bøvlet, mens ministeren tager gevinsten. Derfor er det simpelt hen bare en tåbelig ordning.

Når det drejer sig om enkeltfag, viser regeringen sit sande ansigt, fordi deltagerne ikke skal have pengene tilbage. Hvorfor skal de ikke det? Hvorfor skal der være forskelsbehandling? Ja,

jeg kan godt regne det ud, tror jeg: Det vil være totalt tåbeligt at lave en depositumordning, fordi den slet ikke er til at administrere.

Men alligevel: Hvis der skulle være en vis retfærdighed her i tilværelsen – måske er det for meget forlangt, at ministeren skal kunne forstå det – burde det være ens. Men deltagerne skal altså betale 200 kr. for det første fag og 100 kr. for de efterfølgende fag. Og det er den samme minister, der taler så smukt om, at det er godt, at folk tager enkeltfag. Nu vil man altså straffe dem, der tager enkeltfag.

Og hvad kommer det til at dreje sig om? For nogles vedkommende bliver det altså 1.000 kr. Det er måske ikke mange penge. Det kan vi jo godt gå rundt og sige. Men hvorfor i alverdens riger og lande vil man så gennemføre det over for dem, der har mindst råd til det?

Vi ved udmærket ud fra statistikken, hvem det er, der tager enkeltfag, i forhold til dem, der tager ungdomsuddannelser, og dem, der tager andre uddannelser. Enkeltfagsundervisning er fortrinsvis – men også for andre selvfølgelig – for dem, der er røget ud af uddannelsessystemet på et tidspunkt. Og det er tilsyneladende også dem, der har de ringeste økonomiske vilkår.

Jeg ved godt, at der er nogle, der går rundt og tror, at enkeltfagskursister er sådan nogle pæne fruer i 40–50-års-alderen. Jeg har ikke noget imod pæne fruer i 40–50-års-alderen. Nej, det har jeg slet ikke. Men det er jo ikke gennemsnitskursisten. Gennemsnitskursisten er en person, der er røget ud af det almindelige uddannelsessystem eller er røget ud af arbejdsmarkedet. Det er en person, som er arbejdsløs, på bi-standshjælp osv. Det er altså dem, man vil indføre en skat på, for nu bliver der regulært tale om en skat.

Fremskridtspartiet holdt en smuk tale allerede ved første behandling om, at man kun ville være med til noget, hvis man også fik skattelettelser. Det har man vist ikke fået, men man gennemfører altså en afgift. For enkeltfag kan det, hvis de blot skal gennemføres i et rimeligt forløb, blive en afgift, der forhøjes med 200–300–400 pct., afhængigt af hvor mange fag man skal have.

Det er altså det, Fremskridtspartiet har lavet. Det er altså en skat på uddannelse, på enkeltfag. Der er ikke tale om depositum. Derfor synes jeg, at I skal sige rent ud, at det er, fordi I

[Aage Frandsen]

gerne vil have, at folk skal lade være med at tage den uddannelse. Det er det, I åbenbart er interesseret i. I har ikke nogen interesse i, at folk går på enkeltfagskursus. Det synes jeg er ærlig snak i stedet for det dér med hele tiden at pakke det ind i, at bare I får skattelettelse, så vil I være med til at gennemføre et eller andet omkring brugerbetaling.

Her har I ikke fået en antydning af noget som helst. I har bare forhøjet nogle afgifter for bestemte grupper. Det er åbenbart, fordi enkeltfagsundervisning ikke er noget, I bryder jer om. Sig det bare. Det synes jeg er ærlig snak.

(Kort bemærkning).

Inger Stilling Pedersen (KRF):

Der tales så meget, at blodtrykket stiger. Det kan det faktisk også gøre hos mig, når man leder efter noget, der er asocialt. Asocial er enhver ting, der ikke tilfredsstiller de velbærgede. Så skyder man nogle få mennesker foran sig. Der er ikke en eneste, der ikke får en af de uddannelser på grund af penge. Det nægter jeg at tro på.

(Kort bemærkning).

Pia Dahl (FP):

Jeg synes, at specielt Socialdemokratiet i stedet for at skælde Fremskridtspartiet ud skulle klappe i sine små hænder og stille sig op på talerstolen og takke Fremskridtspartiet, fordi vi reelt har forhindret, at der bliver indført gebyrer på såvel ungdomsuddannelserne som på de videregående uddannelser. Det har vi opnået.

Vi har indgået en politisk aftale på nuværende tidspunkt, og deri indgår altså, at man indfører et gebyr pr. fag på hf-enkeltfagskursus. Vi kan jo ikke få alting. Jeg vil da gerne slå fast, at det ikke spolerer julefreden i Fremskridtspartiet, at vi skal stemme for et yderligere gebyr på 100 kr. pr. fag.

Det havde været væsentligt, for mig i hvert fald, at få de tal, der siger, at kun 40 pct. af dem, der er tilmeldt hf-enkeltfag, gennemfører reelt. Det vil altså sige, at ud af 80.000 tilmeldte gennemfører kun 32.000. Derfor er der indirekte besparelser at hente, hvis ellers adfædsreguleringen giver pote, sådan at der bliver oprettet færre hold. Der vil ikke være behov for at oprette så mange hold, som man har gjort.

Jeg finder, at vi og Socialdemokratiet da også og SF må holde fast ved, at uddannelsesinstitutionerne er til for at færdiggøre eleverne og ikke til noget som helst andet.

Jeg vil godt understrege i denne debat, at de 200 kr., som er tilmeldingsgebyret på hf, ikke er noget, vi indfører nu. Det har været gældende siden 1983. Det synes jeg er vigtigt at slå fast i dag.

Jeg vil gerne spørge Socialdemokratiet, hvorfra de har de analyser, som jeg kan forstå at de åbenbart har af klientellet på hf-enkeltfag. Jeg har aldrig set opgørelser over, hvilke sociale forhold osv. hf-enkeltfagskursister har. Det må være et stort analysemateriale, når man taler om 80.000 mennesker. Det glæder jeg mig til at få oplyst.

Og så vil jeg sige til SF: Vi er ikke imod hf-enkeltfagskurser. Det er en god ting, at folk har mulighed for at uddanne sig, og det vil vi holde fast ved til hver en tid.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Fru Pia Dahl synes, man skulle takke Fremskridtspartiet, fordi Fremskridtspartiet havde sørget for, at gebyr blev ændret til depositum. Nu er flertalsmuligheden rent faktisk sådan, at hvis Fremskridtspartiet ikke ville have været med til noget, så var det ikke blevet til noget. Ingenting var blevet til noget, medmindre Fremskridtspartiet sagde ja. Det var et spørgsmål om flertallet i denne forbindelse. Jeg synes nok, at takken kan være på et meget lille sted.

Med hensyn til det dér med, at gebyret nu åbenbart skal medvirke til, at der er færre, der falder fra, vil jeg gerne spørge ministeren, og ministeren kan eventuelt svare: Er der nogen undersøgelser, der viser, at da man indførte gebyret på de 200 kr., blev frafaldet mindre? Jeg kender godt svaret, men jeg synes, ministeren skal give svaret her i folketings salen: Er der nogen erfaring med, at indførelsen af et gebyr i sin tid på de 200 kr. betød, at frafaldet blev mindre?

Med hensyn til klientellet er der lavet undersøgelser i de enkelte amter. Jeg tror, ministeren kan bekræfte det. Der findes undersøgelser fra flere amter, der helt tydeligt siger, hvem det er, der tager enkeltfag: Det er fortrinsvis kvinder. Det er fortrinsvis folk, der har været ude af arbejds markedet i perioder. Det er folk, der på et

[Aage Frandsen]

tidspunkt er røget ud af uddannelsessystemet af en eller anden grund. Det er grupper, som er, skal vi sige de økonomisk dårligst stillede i forhold til samfundet som helhed.

Det er undersøgelser, fru Pia Dahl kan få. Jeg håber, ministeren også kan skaffe sådan nogle undersøgelser. Jeg synes, det er beklageligt, at beslutningen i dag åbenbart træffes, uden at fru Pia Dahl kender grundlaget for beslutningen.

(Kort bemærkning).

Pernille Forchhammer (S):

Jeg synes, det er pragtfuldt at høre Fremskridtspartiets ordfører stå heroppe og erkende, at man ikke kender analysematerialet bag de beslutninger, man i dag er med til at stemme igennem.

Der findes, som hr. Aage Frandsen var inde på det, materiale, der klart viser, hvad det er for nogle grupper, der tager enkeltfagskurser. Det er de absolut svageste i vores samfund. Det er et voksenuddannelsessystem, vi har fået bygget op for at hjælpe de grupper ud af det sociale system, ud af arbejdsløshedssystemet. Det er rent faktisk et system, vi har bygget op for at gøre socialydelserne og dagpengemidlerne aktive i det her samfund. Det er rent faktisk et system, der er perspektiv i, og det er rent faktisk et system, der på længere sigt vil være skattelettelser i, fordi vi gør nogle af de passive midler i det her samfund aktive.

Fru Pia Dahl siger, at vi ikke kan få alting. Skal jeg forstå det således, at det, Fremskridtspartiet har gjort, er, at de gennem depositumordningen og gennem gebyrordningen for enkeltfagskurserne rent faktisk har solgt de svageste? Det er det, der er tilfældet.

(Kort bemærkning).

Pia Dahl (FP):

Jeg beder om, at både Socialdemokratiets ordfører og SF's ordfører læser betænkningen og Fremskridtspartiets betænkningensbidrag og specielt læser disse to linier:

»Fremskridtspartiet mener, at tilmeldingsgebyrer som foreslået af undervisnings- og forskningsministeren er en god ting.«

Det er altså vores principielle holdning i denne sag.

Nu har vi ikke fået de samtidige skattelettelser, og derfor er vi gået ind for en depositumordning i stedet for. Det tilfredsstillende altså os.

Til fru Pernille Forchhammer vil jeg gerne sige, at vi ikke slagter nogen, der tilmelder sig på hf-enkeltfag, fordi de skal betale 100 kr. pr. fag. De har stadig væk muligheden for at tilmelde sig. I gennemsnit vælger de 1,7 fag, fru Pernille Forchhammer, og det vil reelt betyde 70 kr. Jeg har meget vanskeligt ved at forstå, at 70 kr. skulle afholde nogen fra at tilmelde sig en uddannelse.

(Kort bemærkning).

Pernille Forchhammer (S):

Nu er det sådan, at det ikke er de mennesker, der kun tager ét fag, det her forslag rammer. De betaler i forvejen, som fru Pia Dahl også var inde på, 200 kr. Nej, det er de mennesker, der forsøger at få en eksamen, så de kan komme ud på arbejdsmarkedet, forslaget rammer. Og de har ikke 1,7 fag i gennemsnit. De har 4, 5, 6, 7 eller 8 fag på et år, alt efter om det er et halv- eller et helårsfag, de vælger.

Fru Pia Dahl siger, at Fremskridtspartiet principielt er for tilmeldingsgebyr på uddannelserne. Men hvorfor har man så fået en depositumordning igennem, som giver yderligere administration? Først skal man kræve pengene ind. Så skal man gudhjælpemig . . .

Formanden:

Hov, hov.

Pernille Forchhammer (S):

Undskyld . . . Så skal man udbetale dem igen. Det kan for mig at se ikke give andet end ekstra administration.

Vi har stillet ministeren spørgsmål om det i udvalget og fået til svar, at ministeren rent faktisk venter, at det overskud, man får ind på det her gebyr, bliver så lille, at han har valgt ikke at budgettere med det nogen steder.

Jeg synes, det er pinligt, at Fremskridtspartiet roser sig af at have opnået at skabe yderligere bureaukrati i det danske uddannelsessystem.

(Kort bemærkning).

Pia Dahl (FP):

Når fru Pernille Forchhammer siger, at det rammer de mennesker, der tilmelder sig 7-8 fag, kan jeg søreme ikke forstå, at de så ikke tilmelder sig hf som en helhed, men er nødt til at tilmelde sig enkeltfag.

Bente Juncker (CD):

Jeg er helt ked af, at jeg har meldt mig.

Når fru Pernille Forchhammer harcelerer så meget over, at regeringen bruger hr. Breckmanns stemme, vil jeg sige: Det er nu altså i regeringen, det må regeringen gerne gøre. Hr. Breckmann er færing, men er fuldgældigt medlem af dette Ting. Jeg kan huske socialdemokratiske regeringer før i tiden, der har ventet på, at Grønlandsflyet skulle lande, før vi kunne komme videre her. Så lad nu den sag være.

Det, der egentlig bringer mig herop, er for at få lidt logik i Fremskridtspartiets betækningsbidrag. Jeg kunne godt tænke mig at få opklaret, hvad der egentlig er foregået. Ved andenbehandlingen stemte Fremskridtspartiet imod det ændringsforslag, der gik på hf. Nu har vi hørt, at det er 200 kr. De var der i forvejen. Derudover bliver der altså 100 kr. pr. fag.

Fremskridtspartiet sagde meget tydeligt – og det forstår jeg heller ikke – at tilmeldingsgebyrer er en god ting. Så mindes jeg bare, hvad finanslovordfører hr. Behnke sagde i går. Altså, der er ingen koordination.

Fremskridtspartiet sagde endvidere ved anden behandling, at man ikke ønsker at lægge nye skatter og afgifter på den danske befolkning. Nu har vi fået et svar heroppe om, at det er noget andet, nu er det depositum.

Og så står der endvidere, at man skal igennem med skattelettelser. Så vil jeg gerne spørge Fremskridtspartiets gruppe: Jamen er depositum skattelettelser? For så tror jeg, det er nemt for regeringen at klare den lille sag.

Jeg er skuffet over, at Fremskridtspartiet vil stemme for det ændringsforslag om hf. Det er ganske rigtigt, som fru Pernille Forchhammer har sagt, at det er de svageste grupper, vi rammer. Det er mange gange dem, der er på kontanthjælp, vi beder om at prøve at få en uddannelse eller i hvert tilfælde tage nogle fag. Dette rammer virkelig strengt.

Der er faktisk lavet nogle undersøgelser af, hvem det er, der går på enkeltfag. Det er nogle undersøgelser, der er blevet foretaget af Gymnasieskolernes Lærereforening.

Jeg forstår ikke, at Det Radikale Venstre er gået med til det her gebyr. Jeg begriber det ikke. Hf-uddannelserne har altid stået som noget særligt for Det radikale Venstre. Hvorfor skal det her gebyr på de 200 kr. forøges, når der er nogle, der sidder derhjemme og skal klare ud-

gifterne med 5.200 kr. om måneden, og som ikke kan klare de 700-800 kr. i et snuptag?

Jeg vil gerne spørge undervisningsministeren: Er der hjemmel dertil i loven, eller agter undervisningsministeren via en bekendtgørelse eller et cirkulære at sørge for at hjælpe, hvis der er nogle af de her grupper, der gerne vil deltage, men ikke kan betale? Hvordan stiller man sig så?

Så vil jeg gerne sige lidt om frafaldet. Det har jo været diskuteret her. Det er da logik, at der er frafald i den gruppe, vi lige har talt om. Det er de svageste grupper. Det er dem, der skal sørge for alting på én gang. De skal sørge for børn og sørge for madlavning, og så skal de af sted om aftenen og læse. Jeg gad nok vide, hvis der var nogen herinde, der også skulle læse om aftenen, hvordan det så gik. Så ville frafaldet vist også blive stort.

Jeg skal sige, at vi selvfølgelig ikke stemmer for nogen af ændringsforslagene, og det er lige meget, om det hedder gebyr eller depositum, for jeg kan ikke se, at depositum er spor bedre, og det øger i hvert tilfælde administrationen de enkelte steder.

(Kort bemærkning).

Pernille Forchhammer (S):

Jeg harcelerer ikke over, at regeringen benytter sig af hr. Breckmanns stemme. Jeg harcelerer over hr. Breckmanns egen dobbeltmoral, som gør, at han den ene gang efter den anden udtaler, at han ikke vil være udslaggivende i Tinget, mens virkeligheden viser, at det vil hr. Breckmann kun, når den konservative folketingsgruppe kommer og beder ham om det, fordi det er nødvendigt. Og det er faktisk det eneste tidspunkt, hvor det er nødvendigt, at hr. Breckmann benytter sig af sin stemme. Det synes jeg er dobbeltmoralisk.

Og så harcelerer jeg over, at undervisningsministeren gennemfører så fundamentale brud på danske uddannelsesprincipper med så snævert et flertal. Det synes vi er en dårlig tradition at starte.

Lysholm Christensen (KRF):

Jeg vil blot sige en enkelt ting i forbindelse med denne debat. Jeg kan godt forstå, at hr. Aage Frandsen ikke rigtig kan lide udtrykket adfærdsregulering. Jeg kan være enig i, at det smager lidt for meget af en fæl psykologisk me-

[Lysholm Christensen]

tode, hvor man forsøger at manipulere med folk. Men lad os så finde et andet udtryk. Lad os kalde det en tankevækker til kursisterne, hvor man siger til dem: Mener du nu også alvorligt, at du vil følge dette kursus?

Vi behøver jo ikke at lukke øjnene for, at der er nogle fiktive tilmeldinger rundt omkring, som gør, at holdene kommer til at køre med små deltagerantal i den sidste ende. Så lad os give folk en lille tankevækker. Vi synes egentlig ikke, at prisen kan afskrække nogen. Vi tror ikke, at vi sælger de svageste ved disse gebyrer.

Breckmann (Fær):

Jeg bliver så opløftet, når jeg møder og ser unge, frembrusende politikere, der i kampens hede bruger alle de kneb, der er disponible. Derfor vil jeg faktisk komplimentere fru Pernille Forchhammer for hendes udnyttelse af den akilleshæl, som hun ser i dette forhold.

Derefter vil jeg skynde mig at sige, at jeg ser intet som helst politisk kompromis ligge i min holdning og i min handling i dette anliggende. Der er absolut ikke noget nederlag for mig. Tværtimod synes jeg, det er en mulighed for at opnå en sejr, oven i købet ved at hjælpe vores udmærkede undervisningsminister, der i mange, mange år har haft sine kongstanker, og som nu prøver på at få gennemført nogle af disse kongstanker i praksis.

Depositumet i sig selv er jo i penge et meget lille beløb, et symbolsk beløb, der skal tilbagebetales, hvis en ansøgning til et kursus er oprigtigt ment. Et par hundrede kroner kan enhver dansker – bortset måske fra dem, der er så knugede nu efter det skattetryk, som gentagne socialdemokratiske regeringer har været med til at indføre, selvfølgelig med hjælp fra en færøsk stemme gennem 1950'erne, 1960'erne og 1970'erne – klare at betale, og det betaler man gerne for en åndelig berigelse, for en bedre karrieremulighed, for en bedre indtægt senere i livet.

Hvis man mistænker unge mennesker for ikke at have råd til eller ikke at ville betale sådan et lille depositumbeløb, kaster man tvivl over deres motivation for at opnå en uddannelse. Man vil gerne ofre lidt for at få en god uddannelse.

Dernæst vil jeg påpege, at dette lovforslag er en del af regeringens finanslov for 1989, og den danske finanslov er stadig væk gældende for

Færøerne. Det er delvis indirekte et færøsk anliggende, og derfor stemmer jeg med en endnu bedre samvittighed.

Socialdemokraterne har som sagt altid benyttet sig af den færøske stemme. Da var der ikke nogen som helst tvivl om den færøske stemmes ligeberettigelse.

I den forbindelse kommer jeg i tanker om den analogi, som fru Pernille Forchhammer brugte om dette med Sydafrika. Der skulle være noget odiøst over, at jeg kom hjem fra mine gode fiskervenner dernede for at arbejde her i Folketinget.

Selvfølgelig gør jeg det, når pligten heroppe kalder. Men der må jo heller ikke ligge nogen diskrimination – jeg vil ikke bruge det famøse ord, som man ofte bruger i den sammenhæng – der må ikke ligge nogen diskrimination imod den færøske stemme, heller ikke fra Socialdemokratiets side. Det bør der i hvert fald ikke gøre.

Vi ved godt, at Socialdemokraterne i den politiske kamp mellem højre og venstre har skrevet spillereglerne. De har været dommere, de har været modpart i enhver ideologisk kamp både her og uden for parlamentet. Hver gang vi prøver på at komme af med bolden ud af vores straffesparkfelt, bliver der fløjtet, og så bliver der idømt straffespark, og så skal de borgerlige i defensiven igen.

Til valget i 1984 sagde vi i Folkeflokket, at vi ikke ville blande os i interne danske spørgsmål, og det gør vi yderst sjældent. Men i den samling opdagede vi, at det var næsten umuligt at holde sig upartisk, når den socialistiske opposition her i salen pressede så hårdt på regeringen, at den færøske stemme kom i klemme. Derfor vil jeg henstille til Socialdemokratiet, hvis man ikke ønsker den færøske stemme mobiliseret – frivilligt eller ufrivilligt – at få genindført den clearingordning, der engang var gældende for den færøske stemme, men som Socialdemokratiet har afskaffet, således at den færøske stemme undgår at skulle bruges i dette tilfælde.

Til valget i 1987 og til valget i 1988 gik Folkeflokket ud til vælgerne og sagde: Må vi få lov til at arbejde i Folketinget også for vores broderpartier dernede? Vælgerne gav os det mandat, og de gav os det mandat med en vældig fremgang i stemmetallet.

Folkeflokket har fået mandat fra de færøske vælgere til at arbejde aktivt her i folketingssa-

[Breckmann]

len, når den socialistiske opposition nægter os muligheden for at øve indflydelse på at føre borgerlig politik passivt.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Det drejer sig om et gebyr på 100 kr. I gennemsnit vil deltagerne på hf-enkeltfag komme til at betale 70 kr. mere end efter den hidtidige ordning, hvor gebyret er 200 kr. for det første fag, en ordning, som Centrum-Demokraterne i øvrigt var med til at gennemføre.

At hidse sig op over det og kalde det et »fundamentalt brud«, »det mest katastrofale, vi nogen sinde har set«, »tåbeligt og asocialt«, det er unægtelig at bruge for store ord om en lille sag.

Der er et frafald på 60 pct. på hf-enkeltfag. Ikke på enkeltfag på folkeskoleniveau, men på hf-enkeltfag er der et frafald på 60 pct. Fru Pia Dahl har ret i, at der melder sig 80.000, og der er kun 32.000, der fuldfører. Jeg er bange for, det hænger sammen med, at når man har betalt det eksisterende gebyr på 200 kr., så tænker man: Nå ja, men de næste fag er jo gratis, så må jeg hellere sætte et par ekstra kryds, hvorefter man enten aldrig møder op eller aldrig drømmer om at fuldføre.

Det er altså dette, jeg som ansvarlig for administrationen beder om at få lidt hjælp til, sådan at vi måske kunne undgå, at vi helt så mange gange ender med hold på 3 og 5 og 7 elever. Det er jo ikke engang godt pædagogisk at have så små hold. Det er meget bedre, hvis der i det mindste er 10 eller 15 eller 20 elever. Så der er ingen pædagogisk ulempe ved dette her, og der er altså heller ikke noget socialt forkert i det. Som sagt er det i gennemsnit 70 kr., det drejer sig om.

Jeg må måske også minde om, at indtil for få år siden hørte disse enkeltfag under fritidsloven, og under fritidsloven har der jo altid været en vis deltagerbetaling. Er det så slemt, at man her har en deltagerbetaling, som er langt under det, man betaler under fritidsloven? Så vidt jeg husker, er der 800.000 kursister under fritidsloven. Vil man påstå, at fritidslovens betalingsprincipper afholder folk med sociale behov fra at melde sig? Nej, lad være at beskrive danskerne i så mørke toner, at man påstår, at en gennemsnitlig merudgift på 70 kr. vil føre til, at man ikke får den uddannelse, man ellers ville have fået.

Vi er simpelt hen helt ude på overdrevet i denne debat. Derfor takker jeg flertallet, hvor spinkelt det end er, for at bevare roen og proportionssansen i denne debat og hjælpe en stakkels minister og en masse stakkels amtsråd til at få lidt hold på dette helt ustyrlige område, hvor frafaldet nu er på 60 pct.

Der skal jo gøres noget. Jeg gentager: Fra-faldet er på 60 pct., og håbet var altså, at det at betale 100 kr. kunne hjælpe lidt på det, sådan at tilmeldingerne blev lidt mere ægte og velovervejede.

Aage Frandsen (SF):

Undervisningsministeren besvarer ikke de spørgsmål, vi stiller. Undervisningsministeren taler om noget helt andet hver gang.

Er der en sammenhæng mellem frafald og indførelse af gebyr forstået på den måde, at frafaldet blev mindre, da gebyret i sin tid blev indført i 1983? Jeg har spurgt ude på kurserne. Nej, de kan overhovedet ikke se nogen sammenhæng, for hvis der skal være en sammenhæng mellem frafald og gebyr, så skal gebyret være langt større. Så når det er 100 kr., virker det ikke, hr. minister. Derfor synes jeg, at ministeren skal forholde sig til det, vi spørger ham om.

Så vil jeg også spørge ministeren, uanset at der er tale om kun 100 kr.: Hr. minister, er det ikke rigtigt, at der blandt dem, der tager enkeltfag, er en overvægt af kvinder og af unge, der er arbejdsløse eller på bistandshjælp? Og når det specielt gælder for dem, der tager mange fag, er overvægten så særlig stor her? De, der ikke kun kommer til at betale 70 kr. mere i gennemsnit, men 300-400 kr. mere, er altså fortrinsvis dem på bistandshjælp, de arbejdsløse, kvinderne. Er det ikke rigtigt, hr. minister?

Så kan vi skændes om, hvorvidt 100 kr. er lidt eller meget. 100 kr. er i hvert fald ikke meget for mig eller for ministeren. Det kan godt være, at det er lidt mere for de andre, men skal vi ikke være helt klar over, hvem det er, det drejer sig om, i stedet for at tale om noget helt andet?

Så må jeg også spørge ministeren: Er det sådan, at kurserne og amtsrådene har bedt ministeren om at indføre dette gebyr eller forhøje det? Det indtryk kunne man få af svaret. Af andre beskrivelser, også fra Amtsrådsforeningen, fremgår det modsatte, så det må være ministerens intuition, der har gjort, at ministeren mener, at det er noget, de har bedt om, for de har i

[Aage Frandsen]

hvert fald ikke bedt om det i de skrivelser, som Uddannelsesudvalget har fået.

Så er det i øvrigt sådan, når det drejer sig om fritidsundervisningen, kan jeg sige til ministeren, at der er en hel del kommuner, der er så flinke over for bestemte mennesker, netop dem, der har det økonomisk dårligt, at de betaler deltagergebyret eller noget af deltagergebyret, fordi man i disse kommuner åbenbart har en mere social indstilling end den, ministeren har på dette område.

Jeg mener ikke, at dette er et kæmpebrud på en hel masse ting, men jeg mener bare, det er tåbeligt at lave depositumordningen. Den er tåbelig og administrativt bøvellet, og det er asocialt, når man specielt tager enkeltfagene ud og siger, at de skal betale gebyr, de andre kun depositum. Det er dér, jeg bruger vendingen tåbeligt og asocialt.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg forstår godt, at undervisningsministeren forsøger at bagatellisere denne sag. Det gjorde ministeren også i 1983, da vi fik det første brud på den uddannelsespolitiske tradition og fik indført indskrivningsgebyret på de 200 kr. på enkeltfag. Nu forsøger ministeren endnu en gang at bagatellisere sagen, for nu kommer der et ekstra gebyr, nemlig på 100 kr. pr. fag.

Hvor langt skal vi op, før det bliver en egentlig sag for ministeren? Man kan jo ikke hvert eneste år, når man skal have en finanslov igennem, hvor man vil hæve gebyrvoten, blive ved med at kalde det en bagatel. Dette er et reelt brud med den uddannelsespolitiske tradition i Danmark. Nu bliver der måske med Fremskridtspartiets hjælp indført et depositum. Næste gang – det ved vi er ministerens inderste kongstanke – skal der være et gebyr også på vores ungdomsuddannelse, på de videregående uddannelser, og så bliver Fremskridtspartiet nok tvunget til at æde den kamel også, og så kan vi hvert eneste år, når vi skal have en finanslov igennem, bruge det her som en ny skatteindtægtskilde, uden at Fremskridtspartiet på nogen måde får frigjort skattelettelser til deres vælgergruppe. Jeg forstår ikke, at Fremskridtspartiet er gået med på den galej. Det er første skridt ud på en glidebane, som Fremskridtspartiet vil komme til at glide ud ad de kommende år.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Til hr. Aage Frandsen. Det nye gebyr på 200 kr., som blev indført for et par år siden, har antagelig ikke haft nogen voldsom virkning. Måske hænger det sammen med, at folk siger: Nu har jeg betalt de 200 kr., så vil jeg også have et par ekstra fag for en sikkerheds skyld, hvorefter de så falder fra på de fleste af de fag, de har meldt sig til.

Derfor tror jeg, det er en god idé. Det er en bedre model, vi nu prøver af, og jeg lover hr. Aage Frandsen, at vi holder skarpt øje med, hvordan den virker. Hvis nu hr. Aage Frandsen har ret i, at det slet ikke virker, hvad skal al den jammer så til for? Så bliver der jo ikke mindre uddannelse af den grund. Så drejer det sig altså om skaldede 70 kr. i gennemsnit pr. kursist og 4 mio. kr. i indtægt for statskassen. Er det virkelig det, vi skal have så meget larm over?

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Jeg forstod ministerens svar sådan, at ministeren kunne bekræfte, at vi ikke har erfaringer med, at den ordning, der blev indført i 1983, virker adgangsregulerende.

Hermed sluttede forhandlingen om ændringsforslagene.

Afstemning

Ændringsforslag nr. 2 og 3
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 4
vedtoges med 62 stemmer mod 58.

Ændringsforslag nr. 5–8 og ændringsforslag nr. 1 angående titlen
vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget som helhed sattes derefter til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Lovforslaget

vedtoges med 60 stemmer (KF, V, FP, RV, KRF, Breckmann (Fær.) og Steenholdt (Grøn.)) mod 58 (S, SF og CD).

Formanden:

Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

7) Tredje behandling af lovforslag nr. L 59:

Forslag til lov om ændring af lov om Statens Uddannelsesstøtte.

Af undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder).

(Fremsat 13/10 88. Første behandling 27/10 88. Betænkning 9/12 88. Anden behandling 13/12 88. Tillægsbetænkning 14/12 88).

Der var stillet 2 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Ændringsforslagene sattes først til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Ændringsforslag nr. 1 og 2 vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget som helhed sattes derefter til forhandling.

Forhandling

Rahbæk Møller (SF):

Vi vil stemme imod lovforslaget. Selv om der ikke er brud på det forlig, der blev indgået mellem Socialdemokratiet, SF og Radikale Venstre, er der klart tale om en underminering af dette forlig.

Jeg vil dog også føje til, at det står mig en lille smule uklart, hvad konsekvenserne af dette forslag egentlig er. Efter andenbehandlingen er den væsentligste besparelse jo begrænsningen inden for ungdomsuddannelserne, men det er oplyst under udvalgsarbejdet, at de eneste

stramninger, der sker, ud over for egentlige dobbeltuddannelser, er for folk med studentereksamen, der senere vil tage en uddannelse, der oprindeligt bygger på efg's basisår, altså uddannelser som højere handelseksamen og edb-assistentuddannelsen. Begrundelsen for, at disse uddannelser ikke længere skal have SU, er, at der er alternativer.

Men hvis der ikke opbygges reelle forhindringer i uddannelsessystemet, hvor bliver besparelsen så af? Ministeren har oplyst, at der skulle være en besparelse på 70 mio. kr., og vi har spurgt, det er spm. 23, om der er sket nogen ændringer i dette skøn. Vi har fået det svar, at det er der ikke. Og nu synes jeg, det er helt uklart: Hvis vi ikke forhindrer nogen i at få en uddannelse, så er der heller ikke nogen besparelse, og omvendt: Hvis der er en reel besparelse, så må vi også forhindre nogle i at få en uddannelse.

Uanset om det er det ene eller det andet: vi vil i hvert fald stemme imod.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslaget

vedtoges med 72 stemmer (KF, V, FP, RV, CD, KRF, Breckmann (Fær.) og Steenholdt (Grøn.)) mod 50 (S og SF).

Formanden:

Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Jeg skal her udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.30.

Mødet udsat kl. 11.54

Mødet genoptaget kl. 13.30

Samtykke til behandling:

Formanden:

Den næste sag på dagsordenen kan kun med Tingets samtykke behandles i dette møde, men hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket som givet. (Ophold). Det er givet.